

Pagina 4 • Schrijfsters in een databank

Drie jaar is er gewerkt aan een databank met 17 duizend records over de ontvangst van schrijfsters in Nederland in de 18^e en 19^e eeuw. Nu kan het onderzoek echt beginnen.

Pagina 4 • Handgeschreven tabellen

Bij het digitaliseren van de Volktellingen werden handgeschreven tabellen verwerkt. In een pilotproject is onderzocht of dat ook met optische tekenerkenning kon.

WILLIAM HOOGTEYLING

Pagina 5 • Passie voor data

Een onderzoeker met een passie voor cijfers: historicus en econoom Jan Luiten van Zanden houdt van 'tellen vanuit een theoretisch en conceptueel kader'. Dat is een cumulatief proces, zegt hij in een interview met e-data& research, waarbij onderzoekers op elkaars kennis kunnen voortbouwen.

Pagina 6 • Een nieuwe start voor het TEI

De nieuwe Guidelines maken het Text Encoding Initiative in zijn 21ste levensjaar opener.

Pagina 7 • Panelstudie Jeugd en Cultuur

De gegevens van deze multi-actor panelstudie over de periode 1998-2005 zijn vrij beschikbaar via DANS

EN VERDER

Agenda.....	2
Nieuws.....	3
Achtergrond.....	4
Ontwikkelingen.....	7
Column.....	8
Gelezen.....	8

Huygens Instituut werkt aan Digitaal Wetenschapshistorisch Centrum

Het Huygens Instituut in Den Haag werkt sinds vorig najaar aan de ontwikkeling van een 'Digitaal Wetenschapshistorisch Centrum' (DWC). Het moet de digitale toegang worden voor onderzoekers en andere geïnteresseerden tot de Nederlandse wetenschapsgeschiedenis.

Het centrum gaat via een website nieuws, recente ontwikkelingen en relevante links uit de professie aanbieden, maar ook toegang tot een bibliografisch apparaat over het thema 'Geleerdheid & Wetenschapsbeoefening in de Lage Landen'. De voornaamste ingang zal worden geboden via een biografische database. Biografieën in deze database moeten worden ontsloten met behulp van high-tech zoekfuncties. Via de biografieën wordt toegang geboden tot bijvoorbeeld fulltext bestanden en audiovisuele presentaties. In de verzameling van biografieën zullen ook minder bekende wetenschapsbeoefenaren worden opgenomen.

Wetenschapsgeschiedenis behandelt de vraag hoe het wetenschappelijk bedrijf in verschillende contexten werkt, hoe methoden en technieken

Datakeurmerk gaat eerste fase in

Zeventien richtlijnen bevat de eerste versie van het Datakeurmerk die in februari aan de openbaarheid is prijsgegeven. Ze zijn te downloaden vanaf www.datakeurmerk.nl. De makers bij DANS verwachten nu een brede discussie die tot verdere verbetering kan leiden.

Het datakeurmerk bevat de voorwaarden waaraan dataproducent, -consument en -archief moeten voldoen om het etiket 'toekomstbestendig' te verdienen. Het tot stand brengen van zo'n keurmerk heeft DANS (Data Archiving and Networked Services) als opdracht meegekregen van haar beide moederorganisaties KNAW en NWO. 'Maar het is niet de bedoeling om er een monopolie op te gaan koesteren,' verzekert adjunct-

directeur Henk Harmsen van DANS die het keurmerk in december binnen de KNAW en half februari op een congres in Zuid-Afrika presenteerde. 'Wij zijn er juist op uit om betrokkenheid te organiseren van grote dataproducenten en -beheerders, zodat het een gedeelde verantwoordelijkheid wordt. We streven naar een hele reeks relevante logo's op de home page van de website'

DANS heeft bij het formuleren

van de eerste *draft* gebruik gemaakt van het werk dat eerder door anderen is gedaan. Harmsen: 'Wij hebben veel gehad aan de richtlijnen die in documenten als TRAC, DRAMBORA en in de *Kriterienkatalog* van het Duitse NESTOR zijn neergelegd. Het verschil is dat wij minder diep zijn gegaan op het gebied van de data zelf, en meer aandacht besteden aan de verantwoordelijkheid van de partijen die aan het archiveren te pas

komen. TRAC kent bijvoorbeeld 75 richtlijnen terwijl het keurmerk er maar 17 heeft. Maar wij hebben wel weer richtlijnen voor de dataproducent en de dataconsument'.

In de komende tijd wil DANS bekendheid geven aan het keurmerk en discussie losmaken. Nationaal wordt het gesprek gezocht met belangrijke repositories en datapartners en met de Nationale Coalitie voor Digitale Duurzaamheid, internationaal met projecten als Planets en Driver II. NWO zal het keurmerk gaan hanteren als een van de eisen die worden gesteld bij het toekennen van nieuwe subsidies. (MdG)

Ook internationale belangstelling

Subsidie voor boomtjkdkunde

'Nu ons project kan worden uitgevoerd gaat het mes aan twee kanten snijden', reageert prof.dr. Esther Jansma op het besluit van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) om er geld voor beschikbaar te stellen. Zij krijgt 565.000 euro voor de ontwikkeling van een digitale databank op het terrein van de dendrochronologie.

Jansma, bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Utrecht en onderzoeker aan de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), verwacht veel van de uitstraling van het project: 'We kunnen bouwen aan een grote database die heel veel nieuw onderzoek mogelijk maakt. En er ontstaat een norm voor de manier waarop data moeten worden opgeslagen. Dat is nodig, want op dit moment bestaat er eigenlijk vanuit de opdrachtgevers voor dendro-

nologisch onderzoek geen aandrang in die richting'. De projectleider verwacht dat van haar project ook internationale invloed zal uitgaan in de richting van standaardisering.

Bij het project, getiteld 'Digital Collaboratory for Cultural-Historical Dendrochronology in the Low Countries (DCCD)', gaat het om het aanleggen van een databank op het gebied van de boomtjkdkunde, waarin alle materiaal wordt samengebracht en doorzoekbaar gemaakt dat nu verspreid is over universiteiten en laboratoria in Nederland en België. Boomtjkdkunde of dendrochronologie is de wetenschap die onder meer het bepalen van de leeftijd van bomen en hout mogelijk maakt op basis van de binnenkant van dat hout, die variaties verradert in de jaarlijkse groei. Maar Jansma wil graag toelichten waarom het belang van de wetenschap, en van haar project, veel verder reikt. 'Van hout in cultureel erfgoed kan niet alleen de absolute leeftijd, maar ook de herkomst worden bepaald. In de Nederlandse bodem zijn bijvoorbeeld heel wat Romeinse rivierschepen gevonden, waarvan men steeds dacht dat deze hoger stroomopwaarts langs de Rijn in tegenwoordig Duitsland waren

RACM

De Romeinse rivierpraam 'De Meern 1' (Utrecht, Leidsche Rijn) werd gebouwd rond 148 n.Chr. uit enkele reusachtige eiken die groeiden in tegenwoordig Nederland, blijkt uit de jaarringpatronen

gebouwd. Maar de vergelijking met de stamresten van oude bossen die in onze bodem bewaard zijn gebleven, heeft laten zien dat ze gemaakt zijn uit in ons land gegroeide eiken, en dus in tegenwoordig Nederland. Dit type onderzoek wordt door het DCCD op grotere ruimtelijke schaal en ook voor andere perioden mogelijk. Ik verwacht door de toenemende kennis over de houterkomst ook spin-off op het terrein van de vegetatie- en klimaatreconstructie'.

Het project wordt uitgevoerd door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), in samenwerking met het

data-instituut DANS (Data Archiving and Networked Services) en de Faculteit der Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht (UU). De RACM en de laboratoria die over de betrokken dataverzamelingen beschikken, investeren zelf gezamenlijk voor € 300.000 capaciteit in het project. 'Veel van het door NWO toegezegde geld gaat naar de instituten die de data hebben', licht Jansma toe. 'Dat deel wordt gebruikt voor het inkloppen maar vooral ook upgraden van de gegevens. Een groot deel gaat verder naar de soft- en hardware die nodig zijn voor de infrastructuur rond de nieuwe database'. (MdG)

ARBEIDERSPERS

Esther Jansma